

اینجانب با تعدادی از همکاران اقدام به طراحی جزوه سوالات متن کتاب جغرافیای ایران، تاریخ و جامعه شناسی پایه دهم و مطالعات اجتماعی پایه هفتم، هشتم و نهم به همراه جواب کاملاً خلاصه شده نموده ایم. دلایل این کار عبارت بود از:

۱- بالا بردن آمار قبولی (۱۰۰ درصد دانش آموزان قبول شدند) زیرا مدیر به معلم فشار می آورد برای بالا بردن درصد قبولی

۲- بالا بردن نمرات دانش آموزان خود (۹۵ درصد دانش آموزان نمره ۱۹ یا ۲۰ گرفتند)

۳- از اینکه هر زنگ به کلاس ها سوال ها را می گفتیم و می نوشتند خسته می شدیم

۴- ...

لذا تصمیم گرفتیم این جزوه را در مدارس دیگر نیز پخش نماییم. از آنجایی که این جزوه ها را در چاپخانه و با قیمت خیلی کم چاپ می کنیم، برای دانش آموزان نیز بسیار ارزان می شود.

سال گذشته این جزوه ها در مدارس مختلف با استقبال بسیار خوبی مواجه شد.

در صورت تمایل شما می توانیم جزوه ها را به تعداد دانش آموزان شما با قیمت بسیار پایین در مدرسه به شما تحویل دهیم.

دانش آموزان بی بضاعت هر کلاس جزوه را به صورت رایگان دریافت می نمایند.

برای آشنایی شما با متن جزوه یک درس به عنوان نمونه در اختیار شما دبیران گرامی قرار می گیرد. دبیران محترم پس از رویت و تأیید درس اول می توانند این جزوه را به تعداد دانش آموزان خود سفارش دهند.

در ضمن سوالات متن درس اول که هم اکنون در اختیار شما عزیزان قرار دارد بر اساس کتاب چاپ سال ۱۳۹۵ طراحی شده است و در صورت وجود تغییرات در سال های بعد، سوالات متن این جزوه نیز بر اساس کتاب اصلی به روز خواهد شد.

دبیران محترم می توانند از تاریخ ۷ مهر ۱۳۹۵ نمونه اصلی درس اول جزوه را بر اساس نسخه اصلی کتاب از سایت زیر دانلود نمایند.

www.pmm۷۸۹.blog.ir

تلفن سفارش جزوه فقط توسط دبیران محترم به تعداد دانش آموزان با قیمت مناسب:

۰۹۱۹۳۶۰۱۴۷۰ - قاسمی (از ساعت ۸ صبح تا ۱۲ شب)

۶۵۴۴۲۲۷۲ - قاسمی (از ساعت ۹ صبح تا ۱۲ ظهر)

۱- معانی مختلف «تاریخ» چیست؟ ۱- گاهی منظور از آن، مجموعهٔ حوادث و رویدادهایی است که یک فرد یا یک جامعه از سرگذرانده است مانند «تاریخ ایران» که منظور از آن، مجموعه حوادثی است که بر سر مردم ایران در زمان گذشته آمده است. ۲- گاهی واژهٔ تاریخ در نوشته‌ها و زبان مردم به کار می‌رود و منظور از آن علم و روش‌های علمی است که به وسیلهٔ آن، رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می‌شوند؛ مثلاً تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان. ۳- گاهی هم می‌گوییم «تاریخ»، و منظورمان از آن تعیین روز و ماه و سال است، یعنی همان تقویم سالانه. ۲- مشخص کنید واژهٔ تاریخ در هر یک از جمله‌های زیر چه معنایی دارد.

الف) تاریخ را باید به شیوهٔ علمی و روشمند نوشت. (علم)

ب) هنوز تاریخ برگزاری انتخابات شورای دانش‌آموزی مدرسه، تعیین نشده است. (روز و ماه و سال)

پ) تاریخ باستان مملو از جنگ و کشورگشایی است. (حوادث و رویدادها)

۳- رویدادهای تاریخی چه ویژگی‌هایی دارند؟ ۱- دور از دسترس اند و قابل مشاهده نیستند و نمی‌توان آنها را به طور مستقیم درک کرد، بلکه باید با استفاده از شواهد و مدارک آنها را شناخت. ۲- تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ۳- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطهٔ علت و معلولی دارند.

۴- انسان در تاریخ چه نقشی دارد؟ انسان در تاریخ، نقش محوری و اساسی دارد و رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجهٔ کنش (عملکرد و اقدام) متقابل انسان‌ها با یکدیگر و با طبیعت، پدید آمده‌اند. نهادها، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن نیز پیامد کنش‌های فردی و جمعی انسان‌هاست.

۵- علم تاریخ را تعریف کنید؟ تاریخ، علمی است که به مطالعهٔ جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.

۶- قلمرو و هدف علم تاریخ چیست؟ هدف علم تاریخ، شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.

۷- پیشینه تاریخ‌نگاری در جهان و ایران به چه زمانی بر می‌گردد؟ پس از اختراع خط در حدود ۵ هزار سال پیش، به تدریج توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر فویش جلب شد. قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده، تکه‌ای از سنگ نوشته‌ای به خط کهن مصری است که بیش از ۴ هزار سال قدمت دارد. در این سنگ نوشته نام تعدادی از فراعنه و برفی‌ها در دوران آنان ذکر شده است. از روزگار باستانی ایران به ویژه دورهٔ هخامنشیان و ساسانیان نیز سنگ‌نوشته‌هایی باقی مانده است که نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی دارد.

۸- با توجه به مطالب سنگ‌نوشتهٔ بیستون، دلیل بیاورید که چرا این سنگ‌نوشته به عنوان یک سند تاریخی معتبر محسوب می‌شود؟ زیرا این سنگ‌نوشته بزرگ‌ترین سنگ‌نوشته جهان است و به دستور داریوش بزرگ در همان زمان نوشته شده است.

۹- دو مثال بزنید که دل‌بستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی را نشان دهد؟ ۱- در ایران باستان گویا سالنامه‌های دولتی وجود داشته که حاوی اخبار و رویدادهای مهم بوده‌اند. ۲- تدوین و نگارش «فدای نامه» (فدای نامک) در زمان ساسانیان

۱۰- تاریخ‌نگاری به مفهوم کامل آن از چه زمانی و چگونه آغاز شد؟ از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان و با ظهور مورخ بزرگی مانند هرودت که «پدر تاریخ» لقب گرفت، آغاز شد. کتاب تاریخ او که بخش عمدهٔ مطالب آن به شرح جنگ‌های

یونان و ایران اختصاص دارد، کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جا مانده از عصر باستان است. پس از هرودت، دیگر نویسندگان یونانی و سپس رومی، راهی را که او آغاز کننده آن بود، ادامه دادند.

۱۱- تاریخ نگاری در دوران اسلامی چه وضعیتی داشت؟ در دوران اسلامی، تاریخ نگاری در میان مسلمانان رواج و گسترش چشمگیری یافت و کتاب های تاریخی ارزشمندی توسط مورخان مسلمان نوشته شد. شمار زیادی از این مورخان مانند: طبری، بیهقی و ... ایرانی بودند.

۱۲- تاریخ نگاری تا قرن ۱۹ میلادی چگونه بود؟ تا قرن ۱۹ م. مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. علاوه بر آن، عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به مسائل و موضوع های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی دادند.

۱۳- مورخان درباری چگونه به تاریخ نگاری می پرداختند؟ برفی از وقایع نویسان به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بودند و آنان را در مسافرت ها و جنگ ها همراهی می کردند. علاوه بر این، بعضی از مورخان درباری به اسناد و مدارک دولتی دسترسی داشتند و می توانستند از آنها برای ثبت و نگارش رویدادها استفاده کنند.

۱۴- دوره رنسانس چه تأثیری در علم تاریخ نگاری داشت؟ به دنبال تحولات فکری و علمی که در دوره رنسانس (قرن های ۱۶ تا ۱۸ م) در اروپا به وقوع پیوست، به تدریج علم تاریخ نیز متحول شد و شیوه نوینی در تاریخ نگاری پدید آمد. اساس این شیوه بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بود.

۱۵- تفاوت های تاریخ نگاری نوین را با وقایع نگاری توضیح دهید. (ویژگی های تاریخ نگاری نوین را نام ببرید.)-
علم تاریخ نگاری نوین مانند وقایع نگاری صرفاً به توصیف و شرح زندگی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی شود؛ بلکه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و ... جوامع گذشته را در بر می گیرد. به همین دلیل در پژوهش های نوین تاریخی، تمام جنبه های زندگی مردمان و جوامع گذشته مورد بررسی و مطالعه قرار می گیرد. ۲- علم تاریخ نگاری نوین مانند وقایع نگاری صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته بسنده نمی کند، بلکه زمینه ها، علت ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می نماید. برای مثال امروزه پژوهشگران تاریخ، برای بررسی واقعه مهمی مانند سقوط ساسانیان، فقط به توصیف ماجرای جنگ هایی که میان سپاه ساسانی و اعراب مسلمان رخ داد، اکتفا نمی کنند، بلکه در ابعاری وسیع تر، زمینه ها و علت های سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی این واقعه را به همراه آثار و پیامدهای گوناگون آن، بررسی و تحلیل می کنند.

۱۶- در پژوهش های علمی تاریخ از یافته های کدام علوم دیگر استفاده می شود؟ باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان شناسی و گاه شماری

۱۷- مراحل پژوهش در تاریخ را به ترتیب نام ببرید ۱- انتخاب موضوع ۲- تدوین پرسش های تحقیق ۳- شناسایی منابع ۴- گردآوری و تنظیم اطلاعات ۵- تحلیل و تفسیر اطلاعات ۶- گزارش یافته های پژوهش

۱۸- برای انتخاب موضوع پژوهش چه معیارهایی باید مورد توجه قرار بگیرد؟ موضوع تحقیق تازه باشد و تکراری نباشد. هر پژوهش باید مسئله تازه ای را مورد بررسی قرار دهد و صرف و نظر جدیدی را ارائه دهد- موضوع تحقیق باید دارای اثر و فایده ای باشد- محقق باید موضوعی را برگزیند که منابع و اطلاعات کافی در مورد آن موجود باشد.

۱۹- پرسش هایی که در یک تحقیق علمی تاریخی استفاده می شود، چه ویژگی هایی دارد؟ پرسش ها علاوه بر آنکه هدف پژوهش را مشخص می کنند، مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شوند. در پژوهش های تاریخی، پرسش های پژوهش اغلب درباره زمینه ها، علت ها، آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروه های درگیر در رویدادها،

مطرح می شوند.

- ۲۰- فرض کنید می خواهید درباره اهمیت و نقش جاده ابریشم در دوره ساسانیان تحقیق کنید. با همفکری، پرسش های این تحقیق را کامل نمایید. ۱- جاده ابریشم از چه کشورها و سرزمین هایی می گذشت؟ ۲- علت نامگذاری جاده ابریشم چیست؟ ۳- ساسانیان از این جاده چه استفاده ای می کردند؟ ۴- سرنوشت جاده ابریشم در دوره اسلامی چه شد؟ ۵- جاده ابریشم چه اهمیت و نقشی در روابط فرهنگی ایران با دیگر کشورها داشت؟
- ۲۱- یک پژوهشگر هنگام شناسایی منابع باید به چه مواردی توجه کند؟ پژوهشگر پس از شناسایی منابع و اسناد تمقیق، میزان اعتبار، دقت و صحت آنها را ارزیابی می کند؛ مثلاً نویسندگان منابع چه کسانی بوده اند؟ چه گرایش دینی، اجتماعی یا سیاسی داشته اند؟ آیا خود شاهد وقایع بوده اند یا از زبان دیگران حوادث را نقل کرده اند؟ تا چه اندازه در نقل رویدادها دقت و صداقت داشته اند؟ همچنین اگر مفقی از اسناد استفاده کند، باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شود.
- ۲۲- تحلیل و تفسیر اطلاعات توسط یک پژوهشگر تاریخ چگونه باید انجام شود؟ تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی کار ساده ای نیست و مورخان برای انجام این کار، نیازمند روش ها و مهارت های فاضلی هستند. در واقع کار مورخان شباهت بسیاری به کار کارآگاهان پلیس دارد. کارآگاهان، و مورخان هر دو به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند. اولی به دنبال بازسازی صحنه جرم و دومی در پی بازسازی وقایع گذشته است. شواهدی که کارآگاه به دنبال آن است، می تواند اثر انگشت و یا هر شیء به جا مانده در صحنه وقوع جرم باشد. اما شواهدی که مورخ به دنبال آنها است، تمامی منابع، اسناد و مدارکی هستند که درباره زندگی مردم در روزگار گذشته، اطلاعاتی در اختیار قرار می دهند.
- ۲۳- منابع پژوهش تاریخی از نظر درجه اهمیت و اعتبار به چند دسته تقسیم می شود؟ ۱- منابع دست اول یا اصلی ۲- منابع دست دوم یا فرعی
- ۲۴- منابع دست اول پژوهش در تاریخ، چه ویژگی هایی دارند؟ این منابع شامل چه مواردی می شود؟ منابع دست اول یا اصلی به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده اند و یا اینکه شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده اند. علاوه بر منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی، شامل بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ نگاره ها و سنگ نوشته ها، سکه ها و هر وسیله ای که از گذشته به جای مانده است، به عنوان منبع دست اول محسوب می شوند.
- ۲۵- چرا هر یک از اشیاء و آثار تاریخی، منبع دست اول برای دوره خود هستند؟ زیر نشان دهنده دقیق اوضاع و احوال زمان خود هستند.
- ۲۶- «منابع دست دوم یا فرعی» یعنی چه؟ به همه منابع، تحقیقات و آثاری گفته می شود که مدت ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول، پدید آمده اند.
- ۲۷- فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ را بیان کنید. ۱- منبع شناخت و تفکر ۲- بهره گیری از گذشته برای حال و آینده ۳- تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی
- ۲۸- چگونه می توان از تاریخ به عنوان منبع شناخت و تفکر بهره برد؟ مطالعه سرگذشت انسان ها و جوامع گذشته، منبع و گنجینه ارزشمندی برای تقویت و پرورش قوه شناخت و تفکر به حساب می آید. با کاوش در گذشته می توان از تهریات و اندیشه های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت. علاوه بر این، جست و جوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علل آنها، آثار و نتایج رویدادها، قوه درک و مهارت اندیشه ورزی را افزایش می دهد.
- ۲۹- شهید مطهری در مورد اهمیت تاریخ به عنوان منبع شناخت و تفکر چه می فرماید؟ از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات

آن، بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد و عزت‌ها، ذلت‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌ها، خوشبختی‌ها و بدبختی‌های تاریخی حساب‌هایی دقیق و منظم دارد و با شناختن آن حساب‌ها و قانون‌ها می‌توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد و به سود سعادت خود و مردم از آن بهره‌گیری کرد.

۳۰- تاریخ چگونه به فهم زمان حال و درک مسائل پیش‌روی انسان‌ها و جوامع کمک می‌کند؟ مطالعه تاریخ به ما کمک می‌کند تا بفهمیم که فرهنگ‌ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده‌اند. بدین‌گونه، علم تاریخ می‌تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه فویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده، کمک کند.

۳۱- چرا شناخت و آگاهی تاریخی به درک زمان حال و ترسیم مسیر آینده کمک می‌کند؟ زیرا رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته‌اند، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها، گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می‌دهد. برای مثال، نتایج و تأثیرات برفی حوادث عظیم تاریخی مانند تأسیس سلسله بزرگ هخامنشیان، جنگ‌های صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلاب‌های بزرگ معاصر، فقط محدود به زمان وقوع این حوادث نبوده، بلکه دوران پس از آن حوادث را نیز به طرز چشمگیری متأثر کرده است. همچنین توفی که پیامبران الهی و یا شفصیت‌های مهم تاریخی همچون افلاطون، ارسطو، کورش، ابن‌سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امپریکیر، امام خمینی و امثال آنان ایجاد کردند، نه تنها مردمان و جوامع عصر فویش، بلکه نسل‌های متماری بشر را تا به امروز تحت تأثیر قرار داده و بر آیندگان نیز تأثیرگذار خواهد بود.

۳۲- تأثیر تاریخ را بر میهن‌دوستی و تقویت هویت ملی توضیح دهید. مردمانی که برای نسل‌های متوالی، سرگذشت مشترکی داشته و سالیان طولانی در شادی‌ها و تلخ‌کامی‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌های هم‌شریک بوده‌اند، به‌طور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، نوعی احساس علاقه و دلبستگی خاص پیدا می‌کنند. از این رو، آگاهی افراد یک جامعه نسبت به گذشته مشترکشان، باعث فودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود.

۳۳- نیاکان ما چگونه توانسته‌اند در برابر حوادث عظیمی همچون حمله اسکندر مقدونی، تهاجم ویرانگر مغولان و نظایر آن، دوام بیاورند و مانع فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی شوند؟ شناخت گذشته و مطالعه و بررسی زندگی مردمان در زمان‌ها و مکان‌های دیگر، به ما کمک می‌کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم، که بوده ایم و چگونه به جایگاهی که هم‌اکنون هستیم، رسیده ایم. آگاهی تاریخی ایرانیان به گذشته خود، به همراه زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، نقش زیادی در حفظ موجودیت و هویت آنان در طول تاریخ داشته است. نیاکان ما به اتکای چنین آگاهی و دلبستگی به زبان و فرهنگ فویش بوده است که توانست‌هاند در برابر حوادث عظیمی همچون حمله اسکندر مقدونی، تهاجم ویرانگر مغولان و نظایر آن، دوام بیاورند و مانع فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی شوند.

۳۴- چرا بازگرداندن اشیای تاریخی به کشور اقدامی مهم و ارزشمند است؟ زیرا اشیای تاریخی به عنوان بفضی از هویت و شناسنامه ملی ما محسوب می‌شود.

نکته: رواج و رونق ادبیات و فلسفه، تأثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است.

درس ۲ (تاریخ: زمان و مکان)

۱- دو رکن مهم دانش تاریخ را نام ببرید. (توضیح دهید) زمان و مکان، دو رکن مهم دانش تاریخ به شمار می‌روند و نخستین پرسش‌هایی که برای تاریخ‌نگاران مطرح می‌شود، این است که رویدادهای تاریخی در چه زمانی و کجا رخ داده‌اند.

۲- چرا زمان و مکان، دو رکن علم تاریخ به شمار می‌روند؟ (چرا دانش تاریخ بدون زمان و مکان معنایی ندارد؟) زیرا رویدادهای تاریخی در زمان معینی و در بستر مکان و محیط در گذشته روی داده‌اند و بدون آگاهی از زمان و مکان روی دادن